

قرآن شناسی

مباحثی در علوم، معارف و اطلاعات قرآنی

جلد اول

دکتر مصطفی عباسی مقدم

سرشناسه: عباسی مقدم، مصطفی
عنوان و نام پدیدآور: قرآن شناسی: مباحثی در علوم،
معارف و اطلاعات قرآنی / مصطفی عباسی مقدم.
مشخصات نشر: قم: گنج معرفت، ۱۳۹۰-
مشخصات ظاهری: ج.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۶۴-۴۴-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوعات و رشته‌ها: -- بررسی و شناخت
رده بندی کتب: ۵۰۴/۶۵۰: ۱۳۹۰ ق ۴
رده بندی دهی: ۲۹۷/۱۵
شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۲۰۲۶

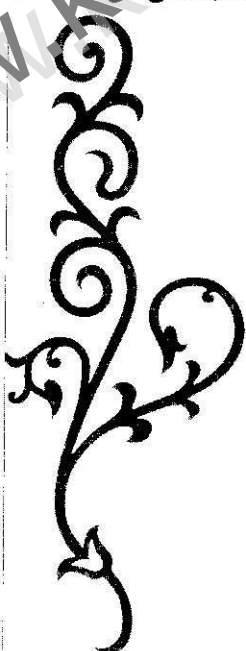
جلد اول

قرآنی‌شناسی

مباحثی در
علوم، معارف
و اطلاعات قرآنی

مؤلف: دکتر مصطفی عباسی مقدم
(عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان)

ناشر: گنج معرفت
صفحه آرا: جاوید نعیمی
نوبت چاپ: اول، آذر ۱۳۹۰
شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
قیمت: ۲۸۰۰ تومان

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۱۱	 بخش اول: درباره قرآن
۱۳	 فصل اول: نام و اوصاف قرآن
۱۵	 مهم ترین اصاف قرآن
۱۵	 کتاب
۱۷	 فرقان
۱۷	 ذکر و تذکرة و ذکر
۱۸	 تنزیل
۱۹	 حکمت
۱۹	 هدی
۲۰	 بیان و بیان و بینه و بینات و مبین
۲۱	 نور
۲۲	 شفاء
۲۴	 حکیم
۲۵	 موعظه
۲۶	 حق
۲۶	 صدق
۲۶	 بلاغ، بالغه
۲۷	 بصایر
۲۸	 رحمت
۲۹	 وحی
۲۹	 احسن الحدیث (بهترین سخن)
۳۰	 بُشری و بشیر
۳۱	 مبارک
۳۲	 اوصاف دیگر

عزیز.....	۳۴
فصل دوم: انتظارات قرآن	۳۵
۱. احترام و توقیر قرآن.....	۳۸
۲. قرائت.....	۳۸
۳. تلاوت.....	۳۹
۴. ترتیل.....	۳۹
۵. استماع و انصات.....	۴۰
۶. تدبیر و مطالعه مفاهیم قرآن.....	۴۰
۷. رجوع به رهنمودهای اهل بیت علیهم السلام در تفسیر قرآن.....	۴۱
۸. انس با قرآن.....	۴۲
۹. حفظ و حمل قرآن.....	۴۳
۱۰. تفکیک و کشف معانی قرآن.....	۴۴
۱۱. پیاده سازی و عمل به قرآن.....	۴۵
فصل سوم: معرفی اجمالی علم قرآنی	۴۸
۱. علم قرائت.....	۴۹
۲. علم رسم الخط.....	۵۰
۳. علم تجوید.....	۵۰
۴. علم تاریخ قرآن.....	۵۱
۵. علم اسباب النزول یا شأن نزول.....	۵۱
۶. علم مفردات یا غریب القرآن.....	۵۲
۷. علم محکم و متشابه و تأویل.....	۵۳
۸. علم مکی و مدنی.....	۵۵
۹. علم ناسخ و منسوخ.....	۵۶
۱۰. علم عام و خاص.....	۵۶
۱۱. علم تحریف ناپذیری.....	۵۷
۱۲. علم ترجمه.....	۵۸
۱۳. علم اعجاز قرآن.....	۵۹
۱۴. علم تفسیر.....	۶۰
فصل چهارم: اهداف قرآن	۶۴
هدف تکوین هستی (هدف کتاب تکوین).....	۶۴
هدف از کتاب تدوین.....	۶۵
دسته بندی اهداف قرآن.....	۶۶
الف) اهداف فکری و اعتقادی قرآن.....	۶۶

۱. ارائه آگاهی‌های ضروری برای بشر.....	۶۶
۲. ارائه برهان و استدلال برآن آگاهی‌ها.....	۶۷
۳. یادآوری فراموش شده‌ها.....	۶۸
۴. غفلت زدایی.....	۶۹
۵. تدبیر و تفکر در آیات الهی.....	۷۰
۶. ترویج اندیشه توحیدی.....	۷۱
ب) اهداف اخلاقی و عملی قرآن.....	۷۳
۱. اندرز و موعظه انسان.....	۷۴
۲. انذار و تبشیر.....	۷۵
۳. شفای بیماری‌های انسان.....	۷۷
۴. تقوی و پرهیزگاری.....	۷۸
۵. آوری بین مردم براساس حق.....	۷۹
۶. تثبیت قلب پیامبر ﷺ و تقویت ایمان مؤمنان.....	۷۹
۷. برون‌بردن مردم از تاریکی‌ها به سوی روشنایی.....	۸۰
بخش دوم: ویژگی‌های قرآن.....	۸۱
فصل اول: الهی بودن قرآن.....	۸۳
فصل دوم: جاودانگی قرآن.....	۸۵
فصل سوم: جاذبه چشم‌گیر و تأثیرگذاری شگرف قرآن.....	۸۸
فصل چهارم: جامعیت و پاسخ‌گویی قرآن به همه نیازها و پرسش‌های بشر.....	۹۵
فصل پنجم: اعجاز قرآن.....	۹۹
عدم معارضه یا عدم موفقیت معارضه.....	۱۰۰
واکنش‌ها در برابر اعجاز قرآن.....	۱۰۱
ابعاد و جنبه‌های اعجاز قرآن.....	۱۰۳
الف) اعجاز ادبی.....	۱۰۴
ب) اعجاز لغوی قرآن.....	۱۰۸
ج) اعجاز از نظر آهنگ و موسیقی.....	۱۱۲
د) اعجاز قرآن از لحاظ نظم و اسلوب.....	۱۱۳
ه) اعجاز قرآن از لحاظ پیش‌گویی و اخبار غیبی.....	۱۱۴
پیش‌گویی‌هایی درباره قرآن.....	۱۱۶
۱. حفظ و نگاهبانی قرآن از هر گونه آسیب و تحریف.....	۱۱۶
۲. عجز بشر از معارضه با قرآن.....	۱۱۷
۳. پیش‌گویی‌های قرآن درباره پیامبر ﷺ و مسلمانان.....	۱۱۸
۴. پیش‌گویی از تحولات منطقه‌ای و جهانی.....	۱۱۹

۱۲۱.....	جاودانگی اعجاز قرآن
۱۲۳.....	بخش سوم: مقدمات انس با قرآن
۱۲۵.....	فصل اول: قرائت
۱۲۶.....	موضع امامان در برابر قرائت های قرآن
۱۲۸.....	فصل دوم: علم تجوید
۱۲۸.....	تعریف برخی از احکام تجوید
۱۳۲.....	فصل سوم: سفارش قرآن به ترتیل
۱۳۵.....	بخش چهارم: زیبایی های قرآن
۱۳۷.....	فصل اول: زبان قرآن از دیدگاه زیباشناسی
۱۳۹.....	سیاق موضوعات در قرآن
۱۳۹.....	قرآن و دوزبان عقل و دل
۱۴۱.....	فصل دوم: زیبایی های لفظی قرآن
۱۴۱.....	الف) تزیینات واژگانی، سنجیده و زیبا
۱۴۴.....	ب) هماهنگی وزن، یاقوت و بخش های پایانی آنها
۱۴۷.....	ج) تناسب و تقارن آیات و جملات و بهره گیری از محسنات لفظی و معنوی
۱۴۹.....	د) هماهنگی الفاظ با معانی
۱۵۱.....	هـ) تصویر سازی و تجسم بخشی به صفات الهی و ملکوتی
۱۵۳.....	و) بیان دقیق و عمیق حقایق
۱۵۷.....	فصل سوم: زیبایی های معنوی قرآن
۱۶۱.....	وسعت موضوعات قرآن
۱۶۲.....	فصل چهارم: امثال قرآن
۱۶۲.....	تعریف مَثَل
۱۶۴.....	از مَثَل تا تمثیل
۱۶۴.....	مَثَل در قرآن
۱۶۵.....	انواع مَثَل های قرآنی
۱۶۵.....	۱. تمثیل های قرآنی
۱۶۷.....	۲. داستان های عبرت انگیز و قصص قرآن
۱۶۸.....	۳. وصف و حکایت حال
۱۷۲.....	۴. نمونه ها و الگوهای قابل پیروی
۱۷۳.....	۵. حکمت ها و ضرب المثل های برگرفته از قرآن
۱۷۹.....	فهرست منابع

مقدمه

قرآن؛ سرچشمه ایمان است و هدایت‌گرانسان، پس آن کس که در پی ایمان و هدایت است، باید به قرآن روی آورد و نشاناید که قرآن را پشت سرگذارد.

قرآن؛ آرامش جان است و شفای روح و روان، پس برای سلامت، باید داروی شفابخشش را نوشید و سخنش را به گوش دل نوشید.

قرآن؛ پیغام یار و نامه دادار است، پس هر سالی حیران، بایستی به باده او کام دل بر گیرد و از سرگشتگی به درآید.

قرآن؛ کلید نجات است و آب حیات، پس نشاناید که حیات اند و حیات سرمد را به بازی آنی و سرگرمی این جهانی فروشیم.

قرآن؛ روح بخش و جان فزا است، پس چگونه روح و جان به غیرندای جانان سپریم؟!

قرآن؛ بال پرواز است و تماشاگاه راز، پس آنکه بلندی خواهد و تعالی، پس بال دانش قرآن گیرد و راز جهان دریابد.

قرآن؛ بیکران دانش است و خوان بینش، پس تکیه گاه جویای علم و طالب بصیرت جز آن، چه باشد؟

قرآن؛ غذای روح است و قصه آدم و نوح، و کدام انسان است که تشنه این داستان نباشد؟

قرآن؛ پیوند آغاز و انجام است و هر که قرآن شناسد راه مبدأ و معاد به نیکی پوید.

قرآن؛ رساترین پیام است برای هر خلقت و نام، به دست بهترین انام (خلایق)، پس کجایند گیرندگان و گروندگان؟

قرآن؛ جمال محبوب است و غایت مطلوب و انیس قلوب، پس هر که انس مطلوب طلبد رواست که نامه محبوب گشاید.

و شناخت قرآن وظیفه و رسالتی است که همه مؤمنان و اندیشوران را لازم و بایسته است تا از این طریق، خود و دیگران را از ورطه‌های گمراهی به درآورده و به وادی رحمت و نورو رستگاری وارد سازند.

مجموعه حاضر، تلاشی است بدین منظور که بر اساس تصمیم شورای هماهنگی فعالیت‌های قرآنی دانشگاه‌ها و کارگروه مسابقات قرآن و عترت دانشگاهیان، به عنوان یکی از منابع بخش کتبی، به پیشگاه دانشگاهیان گرامی تقدیم می‌شود.

صحیفه سز سبحان است دریاب
ز نور دانش آن دل بی‌فروز
بیاموزی رموز عشق و مستی
خودی گردد ز سرمستی فراموش
دل از خواب هوس بیدار سازد
رفیق کو که تاک آسمانی است
ظهور شب و غیب است قرآن
صعود قوسی و قوس صعودی است
همی خوانند نام دلبر عشق^۱

کتاب عشق قرآن است دریاب
بروگر عاشق این دفتر آموز
کز این دانش رهی از خود رستی
که این جام الستی گر کنی نرستی
می‌ای کو عقل را هوشیار سازد
می‌نابی که پاک و آن جهانی است
کتاب سزلاریب است قرآن
شهود غیبی و غیب شهودی است
خوشا آنان که شب زین دفتر عشق

دکتر مصطفی عباسی مقدم
عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان
تابستان ۱۳۹۰